

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ അഷ്ടമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| അഷ്ടമഃ സർഗഃ ||

മന്മരയാ പുനഃ ശ്രീരാമരാജ്യാഭിഷേകസ്യ
കൈകേയീകൃത്യേന്നിഷ്ടകരത്വേ പ്രതിപാദിതേ കൈകേയ്യാ
ശ്രീരാമഗുണാൻ വർണയിത്യാ തദീയാഭിഷേകസ്യ സമർഥനം
തദനുകുബ്ജയാ പുനഃ ശ്രീരാമരാജ്യസ്യ ഭരതായ ഭയോത്പാദകത്വം
പ്രതിപാദ്യ കൈകേയ്യാ മനസി ഭേദഭാവോത്പാദനം

മന്മരാ ത്വദ്യസൂയൈനാ -
മുത്സുജ്യാഭരണം ഹി തത് |
ഉവാചേദം തതോ വാക്യം
കോപദുഃഖസമൻവിതാ || 2.8.1 ||

ഹർഷം കിമർഥമസ്ഥാനേ
കൃതവത്യസി ബാലിശേ |
ശോകസാഗരമധ്യസ്ഥം
നാത്മാനമവബുധ്യസേ || 2.8.2 ||

മനസാ പ്രസഹാമി ത്യാം
ഭേവി ദുഃഖാർദിതാ സതീ |
യച്ഛോചിതവ്യേ ഹൃഷ്ടാസി
പ്രാപ്യ ത്വം വ്യസനം മഹത് || 2.8.3 ||

ശോചാമി ദുർമതിത്വം തേ
 കാ ഹി പ്രാജ്ഞാ പ്രഹർഷയേത് |
 അരേഃ സപത്നീപുത്രസ്യ
 വൃദ്ധിം മൃത്യോരിവാഗതാം || 2.8.4 ||

ഭരതാഭവ രാമസ്യ
 രാജ്യസാധാരണാദ് ഭയം |
 തദ് വിചിന്ത്യ വിഷണ്ണാസ്മി
 ഭയം ഭീതാദ്ധി ജായതേ || 2.8.5 ||

ലക്ഷ്മണോ ഹി മഹാബാഹു
 രാമം സർവാത്മനാ ഗതഃ |
 ശത്രുഘ്നശ്ചാപി ഭരതം
 കാകുത്സ്മം ലക്ഷ്മണോ യഥാ || 2.8.6 ||

പ്രത്യാസന്നക്രമേണാപി
 ഭരതസ്യൈവ ഭാമിനി |
 രാജ്യക്രമോ വിസൃഷ്ടസ്തു
 തയോസ്സാവദ്യവീയസോഃ || 2.8.7 ||

വിദുഷഃ ക്ഷത്രചാരിത്രേ
 പ്രാജ്ഞസ്യ പ്രാപ്തകാരിണഃ |
 ഭയാത് പ്രവേപേ രാമസ്യ
 ചിന്തയന്തീ തവാത്മജം || 2.8.8 ||

സുഭഗാ കില കൗസൽയാ
 യസ്യാഃ പുത്രോഭിഷേക്ഷ്യതേ |
 യൗവരാജ്യേന മഹതാ
 ശ്വഃ പുഷ്യേണ ദ്വിജോത്തമൈഃ || 2.8.9 ||

പ്രാപ്താം വസുമതിം പ്രീതിം
 പ്രതീതാം ഹതവിദ്വിഷം |
 ഉപസ്ഥാസ്യസി കൗസൽയാം
 ദാസീവത് ത്വം കൃതാഞ്ജലിഃ || 2.8.10 ||

ഏവം ച ത്വം സഹാസ്മാദി -
 സ്തസ്യഃ പ്രേഷ്യാ ഭവിഷ്യസി |
 പുത്രശ്ച തവ രാമസ്യ
 പ്രേഷ്യത്വം ഹി ഗമിഷ്യതി || 2.8.11 ||

ഹൃഷ്ടഃ ഖലു ഭവിഷ്യന്തി
 രാമസ്യ പരമാഃ സ്ത്രിയഃ |
 അപ്രഹൃഷ്ടാ ഭവിഷ്യന്തി
 സ്തൃഷ്യാന്തേ ഭരതക്ഷയേ || 2.8.12 ||

താം ദൃഷ്ട്യാ പരമപ്രീതാം
 ബ്രുവന്തീം മന്മരാം തതഃ |
 രാമസ്യൈവ ഗുണാൻ ദേവീ
 കൈകേയീ പ്രശശംസ ഹ || 2.8.13 ||

ധർമജ്ഞാതാ ഗുണവാൻ ദാന്തഃ
 കൃതജ്ഞഃ സത്യവാംഹരുചിഃ |
 രാമോ രാജസുതോ ജ്യേഷ്ഠോ
 യൗവരാജ്യമതോർഹതി || 2.8.14 ||

ഭ്രാത്യൻ ഭൃത്യാംശ്ച ദീർഘായുഃ
 പിത്യവത് പാലയിഷ്യതി |
 സന്തപ്യസേ കഥം കുബ്ജേ
 ശ്രുത്യാ രാമാദിഷേചനം || 2.8.15 ||

ഭരതശ്ചാപി രാമസ്യ
 ധ്രുവം വർഷശതാത് പരം |
 പിത്യപൈതാമഹം രാജ്യ -
 മവാപ്സ്യതി നരർഷഭഃ || 2.8.16 ||

സാ ത്വമഭ്യുദയേ പ്രാപ്തേ
 ദഹ്യമാനേവ മന്മരേ |
 ദവിഷ്യതി ച കൽയാണേ
 കിമിദം പരിതപ്യസേ || 2.8.17 ||

യഥാ വൈ ഭരതോ മാനുയ -
 സ്തഥാ ഭൂയോപി രാഘവഃ |
 കൗസൽയാതോത്രിരികൃതം ച
 മമ ശുശ്രൂഷതേ ബഹു || 2.8.18 ||

രാജ്യം യദി ഹി രാമസ്യ
 ഭരതസ്യാപി തത് തദാ |
 മനുയതേ ഹി യഥാസ്ത്ഥാനം
 യഥാ ഭ്രാത്യംസ്തു രാഘവഃ || 2.8.19 ||

കൈകേയോ വചനം ശ്രുത്വാ
 മന്മരാ ഭൃശദുഃഖിതാ |
 ദീർഘമുഷ്ണം വിനിഃശ്വസ്യ
 കൈകേയീമിദമബ്രവീത് || 2.8.20 ||

അനർഥദർശിനീ മൗർഖ്യാ -
 ന്നാത്മാനമവബുധ്യസേ |
 ശോകവ്യസനവിസ്തീർണേ
 മജ്ജന്തീ ദുഃഖസാഗരേ || 2.8.21 ||

ഭവിതാ രാഘവോ രാജാ
 രാഘവസ്യ ച യഃ സുതഃ |
 രാജവംശാന്തതു ഭരതഃ
 കൈകേയി പരിഹാസ്യതേ || 2.8.22 ||

നഹി രാജ്ഞഃ സുതാഃ സർവേ
 രാജ്യേ തിഷ്ണന്തി ഭാമിനി |
 സ്ഥാപ്യമാനേഷു സർവേഷു
 സുമഹാനനയോ ഭവേത് || 2.8.23 ||

തസ്മാജ്ജ്ഞേഷു ഹി കൈകേയി
 രാജ്യതന്ത്രാണി പാർഥിവാഃ |
 സ്ഥാപയന്ത്യനവദ്യാംഗി
 ഗുണവത്സ്യിതരേഷ്യപി || 2.8.24 ||

അസാവത്യന്തനിർഭഗ -
 സ്തവ പുത്രോ ഭവിഷ്യതി |
 അനാഥവത് സുഖേഭ്യശ്ച
 രാജവംശാച്ച വത്സലേ || 2.8.25 ||

സാഹം ത്വദർഥ സമ്പ്രാപ്താ
 ത്വം തു മാം നാവബുദ്ധ്യസേ |
 സപത്തിവ്യദ്ധൗ യാ മേ ത്വം
 പ്രദേയം ദാതുമർഹസി || 2.8.26 ||

ധ്രുവം തു ഭരതം രാമഃ
 പ്രാപ്യ രാജ്യമകണ്ടകം |
 ദേശാന്തരം നായയിതാ
 ലോകാന്തരമപി വാ || 2.8.27 ||

ബാല ഏവ തു മാതുൽയം
 ഭരതോ നായിതസ്ത്വയാ |
 സന്നികർഷാച്ച സൗഹാർദം
 ജായതേ സ്ഥാവരേഷ്വിവ || 2.8.28 ||

ഭരതാനുവശാത് സോഽപി
 ശത്രുഘ്നസ്തസമം ഗതഃ |
 ലക്ഷ്മണോ ഹി യഥാ രാമം
 തഥായം ഭരതം ഗതഃ || 2.8.29 ||

ശ്രൂയതേ ഹി ദ്രുമഃ കശ്ചി -
 ച്ഛേത്തവ്യോ വനജീവനൈഃ |
 സന്നികർഷാദിഷീകാദി -
 ര്മോചിതഃ പരമാദ് ഭയാത് || 2.8.30 ||

ഗോപ്താ ഹി രാമം സൗമിത്രി -
 ര്ലക്ഷ്മണം ചാപി രാഘവഃ |
 അശ്വിനോരിവ സൗഭ്രാത്രം
 തയോർലോകേഷു വിശ്രുതം || 2.8.31 ||

തസ്മാന്ന ലക്ഷ്മണേ രാമഃ
 പാപം കിഞ്ചിത് കരിഷ്യതി |
 രാമസ്തു ഭരതേ പാപം
 കുർയാദേവ ന സംശയഃ || 2.8.32 ||

തസ്മാദ് രാജഗൃഹാദേവ
 വനം ഗച്ഛതു രാഘവഃ |
 ഏതദ്ധി രോചതേ മഹ്യം
 ഭൃശം ചാപി ഹിതം തവ || 2.8.33 ||

ഏവം തേ ഇന്താതിപക്ഷസ്യ
 ശ്രേയശ്ചൈവ ഭവിഷ്യതി |
 യദി ചേദ് ഭരതോ ധർമാത്
 പിത്ര്യം രാജ്യമവാപ്സ്യതി || 2.8.34 ||

സ തേ സുഖോചിതോ ബാലോ
 രാമസ്യ സഹജോ രിപുഃ |
 സമൃദ്ധാർഥസ്യ നഷ്ടാർഥോ
 ജീവിഷ്യതി കഥം വശേ || 2.8.35 ||

അഭിദ്രുതമിവാരണയേ
 സിംഹേന ഗജയുമപം |
 പ്രച്ഛാദ്യമാനം രാമേണ
 ഭരതം ത്രാതുമർഹസി || 2.8.36 ||

ഭർപാന്നിരാകൃതാ പൂർവം ത്വയാ സൗഭാഗ്യവത്തയാ |
 രാമമാതാ സപത്നീ തേ കഥം വൈരം ന യാപയേത് || 2.8.37 ||

യദാ ച രാമഃ പൃഥ്വിവീമവാപ്സ്യതേ
 പ്രഭൂതരത്താകരശൈലസംയുതാം |
 തദാ ഗമിഷ്യസ്യശൂഭം പരാഭവം
 സഹൈവ ദിനാ ഭരതേന ഭാമിനി || 2.8.38 ||

യദാ ഹി രാമഃ പൃഥ്വിവീമവാപ്സ്യതേ
 ധ്രുവം പ്രണഷ്ടോ ഭരതോ ഭവിഷ്യതി |
 അതോ ഹി സഞ്ചിന്തയ രാജ്യമാത്മജേ
 പരസ്യ ചൈവാസ്യ വിവാസകാരണം || 2.8.39 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 അയോധ്യാകാണ്ഡേ അഷ്ടമഃ സർഗഃ ||